

אלו נאמרין פרק שביעי סוטה

לט

עין משפט
גר מצוה

והיה לאחריו. ואף שם היו פליס הקריבין והואתו פסולה. דבשני פונה לנהרה, פדקטיב (במדבר יט): "והיה הטור על הטמא" - שיהא מפתוח לו. על הצדדין שבפניו. צדדין שיש מפתח והלך, ולא צדדין שישו מפתח והלכו. והכי נמי, הטומדין צדדין על פתח הימנו והלך - בכלל צרכה הן, דכלפניו דמי. וצ"ל על תורה אור

אמר הימנו, אע"פ שאינן אחריו - בלתי דמי. ובפתיחו. ובקשתו, וצ"ע וצ"ע פתיח עמרו. שמוקד. שלא נשל ידיו. לפני עלותו לדוכן. בטה הארבת ימים. איזה זכות צדק שהלכת ימים. בפנדריא. לקצר דרכו דרך צדק ליגנס צפנת זה ולגאת בגדלו. ולגון קפדניא מפרש צרכות (דף סג): אדמקיפנת אדרי יעול צבא - עד שאני מקיף קצבי השורות הללו - אפנס צנה וחקר דרפי. ודרי - שורות פנים. ולא פסעתי על ראשי עם קודש. שיהי יושבים הפלמידין צבית המדרש על גבי תקע, והמהלך ציניהם פשהן יושבין ונכנס לישב במקומו מרחבי פסיעותיו צעל פרחו, והוא לטון מפסע, (א) ונראה מפרש על ראשית. לפיקף צריך להקדים, או יגז לו מפתח. ולא נשאתי כפי לברך. שפיהן הנה. בלא ברכה. צרכה דמפרש ואזיל מאי מנדר. ובי עבר ברעיה. צענדיה למיסק, והוא ממזיר פניו כלפי מינה, מאי אמר. ובי מהדר אפיה מצביבורא. פגומר צרכותיו ממזיר פניו לגד המינה עד שייגמור גלות לצור "המנדר את עמו ישראל בשלום".

מה

דקיימא לן כוותיה. וכמדומה דהכי פסק רבינו חננאל, דכלל דוכתא קי"ל כר' יהושע בן לוי. ומקשה מפ' "כל גבות" (עירובין דף צג), דיתבי ר' זורא ורבה בר רב חנן, ויתבי צביי גביהו, ויתבי וקאמר: שמע מינה ממתיני דיורי גדולה בקטנה ואין דיורי קטנה בגדולה וכו' עד צבור

בגדולה ושליח צבור בקטנה - יולאין ידי חובתן, צבור בקטנה וש"ס בגדולה - אין יולאין ידי חובתן. תשעה בגדולה וא' בקטנה - מנטרפין, תשעה בקטנה וא' בגדולה - אין מנטרפין. וה"ה גדולה בגדולה, דליכא למימר דיורי גדולה בגדולה. אלמא לענין תפלה לא אמר אפילו מחינה של ברזל אין מפסקת! ונראה דלא דמי, דהיכא דליכא עשרה בגדולה ושליח צבור עמון, ואחד בגדולה כיוצא בזה, מתוך שמוציא בני הגדולה - יולא גם זה שבאחרת, כה"ג אמרינן דוקא אפילו מחינה וכו', שהרי מוציא אפילו אחיו שבשדות, כדאימא במסכת ראש השנה (דף לה). אבל היכא דלריך לנרופיהו - ודאי לא מנטרפי. וההיא דפ' "אין עומדין" (ברכות דף צג): דא"ר אלעזר: מיום שחרב בית המקדש נפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהן שבשמים - לא שייכא להכא. דההיא אמר לגבי הא שאין תפלתן מקובלת כמו בזמן שבהמ"ק קיים. מיהו, לענין זה אין מפסקת, אם יתברכו הצבור ע"י צרכת כהנים שעמיהן הצבור, או יולא ש"ס ידי חובתן - גם זה יתברך ויולא ידי חובתו עמון, דכלפי אבינו שבשמים לא תלי בהפסק מחינה.

והזהר על הצדדין שבפניו הואתו בשרה. בירושלמי צפרק "אין עומדין" אמרי: הדא אמרה העומדין מן הצדדין - בכלל צרכה. בין שנפתח ספר תורה אסור לספר אפי' בדבר הלבא. מקשינן מפרק קמא דברכות (דף ט), דלמר: רב ששת הוה מהדר אפיה וגריס, אמר: אינהו צדידהו ואין צדידן. ומצינו למימר דמהדר אפיה שאני. אי נמי רב ששת שאני, משום דהוה מאור עינים, והוה פטור מקריאה משום דהוה דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומנן על פה, וכיון דפטור מקריאה - אפילו בשעת שמיעה היה יכול לעסוק בצדו הלכה. והיינו דקאמר: אין צדידן, כגון דברי הלכה - (כגון) דברים דעל פה, ואינהו צדידהו - דברים שבכתב. מיהו, מסתברא כפירוש ר"ח, דפי' הסם: דוקא רב ששת וכיוצא בו דתורתו אומנתו. אבל האידינא כרבא סבירא לן, דלמר רבא: כיון שנפתח ס"ת וכו'. והאי דהוה מהדר אפי' - י"ל דלא הוה אורחא דמילתא לאיעסוקי בצדו הלכה בצדפי ציבורא צעוד שהן עסוקין בשמיעת התורה.*

בל בהן שלא נשל ידיו. פירש רש"י, אמר לי רבי: אם נטל ידיו שחרית ונטהר - כהן אינו צריך לטול ידיו כשעולה לדוכן. וכמדומה שהועתק מהגהת תלמידי, שהרי אין לשונו משמע כך, דפירש שלא נטל ידיו - לפני עלותו לדוכן, משמע ממש סמוך. ועוד: דמייתי גמרא קרא: "שאו ידיכם קדש וזכרו" - משמע תיכף לנטילת ידים צרכת כהנים, דמשמע ליה השתא דצרכת כהנים משמעי קרא, דהיא בנשיאות ידים. ומשמע בירושלמי פ"ח דברכות דצרכת דמשמעי קרא צעינן נטילת ידים סמוך לה, דמייתי לה התם אצרכת המזון. והכי איתא: שלשה תכיפות הן; תיכף לסמיכה שחיטה, שנאמר: "וסמן ושחט". תיכף לנטילת ידים צרכה, שנא': "שאו ידיכם וזכרו". תיכף לגאולה תפלה, שנא': "יהיו לרצון אמרי פי" וגו', וכתיב צמריה: "יענך ה' ביום צרה". וצפ' "כילד מצרכין" (ברכות מב). משמע דההיא צרכה איירי בצרכת המזון, מיהו, שמעינן מינה דצעינן תיכף נטילת ידים צרכת דמשמעי ציה קרא, והכא מייתי לה אצרכת כהנים. ועוד: אי מיירי הכא בשלל נטל ידיו בשחרית - אמאי נקט כהן לנשיאות כפיס? תיפוק ליה משום דברי תורה, שצריך לטול ידיו, כדאמר: צפ"ק דברכות (דף יא): וצפ"ב (סס יד): אמר רבי חייה בר רב אשי: זמנין סגיאין הוה קאימנן קמיה דרב לתנויי לן פירקא צסיפרא דבי רב, ומקדים וקאי ומשי ידיה ומנדר תפילין, והדר אמר לן: ואמר נמי התם *דצעי לאהדורי צת מיל לנט"ש מיל, ומה לי ק"ש ומה לי צרכת כהנים? אי משום דלריך צרכה לפנייה - הכא נמי צריך צרכה לפנייה, כדאמר לקמן! להכי מסתבר דהכא צנטילת ידים תיכף לצרכה מיירי. ושיעור תכיפה איכא למישמע מתכיפת סמיכה לשחיטה, דאמר: צפ' "כל הפסולין" (נזחים לג): כל הסמיכות שהיו שם קורא אני בהם תיכף לסמיכה שחיטה, חוץ מזו שהיתה צשער נקנור, שאין מזעור יכול ליכנס שם. אלמא כדי מהלך משער נקנור עד צית המטבחים לא חשיבה תכיפה, וצמכת מדות (פ"ה מ"א) משמע דלא הו טפי מעשרים ושתיים אמה, מקום דריסת רגלי ישראל ומקום דריסת רגלי הכהנים שכל אחד היו י"א אמה.

ובי מהדר אפיה מצבורא מאי אמר. סדר נשיאת כפיס מפי רבינו שלמה: עוקר רגליו צעודה ממקומו, וצא לפני הציבה, ומתפלל "יהי רצון שתהא צרכה זו" וכו', ומאריך בה עד שיאמרו אמן של הודאה מפי הצבור. וקורא "כהנים" אם שנים הם, ואם אחד אינו קורא ש"ס, והוא מחזיר פניו מאליו, כדאצי, דאמר לעיל: לאחד אינו קורא. וכשכלה צבור מהקורא מצרכין "אשר קדשנו" כו'. ואחר כך מתחילין צרכה. וכשכלה אמן אחרון מפי צבור הן מחזירין, וכופפין קשרי אצבעותיהן אם רוצין. ושליח צבור מתחיל "שים שלום", והכהנים יתפללו "רצונו של עולם עשיו מה שגורת" וכו', ומאריך בה עד שתכלה צרכה מפי שליח צבור, עוקרין רגליהן והולכין להן. צשאלתות פרשת "ויקח קרח": כהן שהשתמד - לא ישא את כפיו, דגרע מהורג את הנפש, דאמרין צפ' "אין עומדין" (ברכות צג): כהן שהרג את הנפש - לא ישא את כפיו. ורבינו גרשום מאור הגולה השיב בתשובתו דנושא כפיו, וקורא ראשון צמורה. דכיון דחור בתשובה - חוזר לקדושתו. דתנן בצוק מסכת מנחות (דף קט): "אך לא יעלו כהני הצמות אל מזבח ה' בירושלים כי אם אכלו מזות צתוך אחיהם" - והרי הן כבעלי מומין שחולקין ואוכלין. וכשם שבעלי מומין נושאין את כפייהם וקורא ראשון צמורה - ואף זה. שאם לא חאמר כן - נמלאת מרפה ידיהן של בעלי תשובה, שיאמרו צשמודותן: אי לאותה צושה אי לאותה כלימה, וימנעו מעשות תשובה. ואמר ר' יוחנן: * כל האומר מנשה אין לו חלק לעולם הבא - מרפה ידיהן של בעלי תשובה, ותנא דבי רבי ישמעאל: * הואיל והלך זה ונעשה כומר לעבודה זרה, אדחה אצן אחר הנופל וכו'. [וע"ע חוס' מנחות קט. ד"ה לא ישמשו וחס' מענית כו. ד"ה אי מה].

ממא מניו פ"י מהל' פרה אדומה הל' ז: ב מניו פ"ב מהל' תפלה הל' ט סמג עשין כה טו"ש ע"ח סימן קמו סעיף ב: ג מניו פ"ו מהל' ג"כ הל' ה סמג עשין כ טו"ש ע"ח סימן קכח סעיף ו: ד מניו שם פ"ד הלכה יב סמג שם טו"ש ע"ח סעיף יא: ה מניו שם טו"ש ע"ח סעיף ט: ו מניו שם טו"ש ע"ח סעיף טו:

מגילה כו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ולא פסעתי וכו' לטון מפסע ואזיל ונראה. ג"כ ע"י פ' מנחת חלוה דף קה ע"ב:

ויעי' חוס' בככות ת. ד"ה רב ששת

תוספות שאנץ

כיון דנפתח ספר תורה אסור לדבר אפי' בדברי תורה. פ"י רשב"ם אבל אי מוהר אפיה לית לן בה דאמר פ"ק דברכות רב ששת מהדר אפיה וגריס. ואינו נראה לר"ת דא"ב הוה ליה לתלמודא לאתווי הא דרב ששת ולומר שמונת בוח הענין. על כן נראה לי דרב ששת (א) לא פליג דברבר הלכה שרי:

(א) י"ל דרב ששת פליג וס"ל לדבר הלכה שרי.

[דף טו]

[בסנהדרין קג]

אלו נאמרין פרק שביעי סוטה

עד שיכלה אמן מפי הצבור. פירש ר"י: אע"ג דלמרינן צפוק "שלשה שאכלו" (ברכות דף מו.): אין הנוגע רשאי לזנוע עד שיכלה אמן מפי העוין, ואמר רב חסדא: מפי רוב העוין, לכל העונה אמן יותר מדאי אינו אלא טועה. מיהו, לענין צרכת כהנים כיון דמשום לשמוע הוא - לא משתמע כל זמן שעוין, דהוה להו תרי קלי - קולות העוין וקול כהנים המצרכים, ולא משתמי. ואי תקשי לדברי רב: א"כ לא ישאו שנים כפיהם, דהא למרינן צפ"ג דמגילה (דף כא.): צמורה אחד קורא ואחד מתרגם, וקמתי סיפא דאפי' שנים צניצא אין קורין, וטעמא מפשט צירושלמי דפרק "אין עומדין" משום שאין שני קולות נכנסין בציון אחד. ואנן אומרם לעיל: לשנים קורא כהנים! אלא מאי אית לך למימר - צרכות, אידי דחציצי להו - יהבו דעתייהו ומשתמעי תרי קלי, כדאמר גבי מגילה: קראה שנים - ילא. גבי אמן נמי - יהבי דעתייהו, ולישתמע תרי קלי! תריץ: דלא דמו תרי קלי וקורין דבר אחד, למתי קלי שקורין שני דברים כגון אמן והני צרכות. כדתנן צפוק "ראהו צ"ד" ופיו מנופה והזב' חלוצות משתי גדדי, שמלות היום צפוק. ופריך בגמ' (שם לו.): ותרי קלי מי משתמעין? והתניא: "זכור" ו"שמור" דזיבור אחד נאמר, מה שאין הפה יכול לדבר ומה שאין האוזן יכול לשמועו ע"כ היכא דהקולות משונות כגון קול אחד "זכור" והשני "שמור" - אין האוזן יכולה לשמוע כלל. וקול שופר וקול חלוצות י"ל דאין משוין, להכי מסיק התם דמשתמעי אידי דחציצי. אי נמי: צעי דלישמעי נמי הצרכה הני דמאריכין צאמן, אע"פ שטועין, וכל שעה שהן צענמן עוין - אין שומעין קול מצדיהם. ותפוס לשון אחרון, דהא מסיק התם: תרי קלי מהד גזרזא לא משתמעין, כגון "זכור" ו"שמור" מפי הגבורה, מתרי גברי משתמעין. משמע, אפי' דומיא ד"זכור" ו"שמור", אידי דחציצי. וקול שופר וקול חלוצות תרי קלי משוין זה מזה, דומיא ד"זכור" ו"שמור", ומשתמעין אידי דחציצי.

במנחתא דתעניתא מאי אמרי. אע"ג דפסקינן צפ' "בשלשה פרקים" (תענית ד' כו): כר' יוסי דאמר: ליכא נשיאות כפיס צמנחתא דתעניתא, משום דשכיח שזרות, ואתי לאחלופי צטאר יומי - י"ל: הכא אליצא סתמא דמתני' דהתם צעי, דקמתי ד' פעמים ציום. אי נמי אפי' לרי יוסי, כדאמר התם: מאחר דקי"ל כר' יוסי האדינא - מ"ט פרסי כהני ידיהו צמנחתא דתעניתא? כיון דסמוך לשקיעת החמה קפרסי צמפלה - כתפלת נעילה דמי. אם עונינו ענו בנו. א"ת: הני פסוקים דמנחתא מאי הסדרת פנים איכא צהוי? י"ל: משום דהיו מתענין על הצרה שלא תבא על הצבור. ואמר צפ"ק דתענית (דף יב): וצפ' צמחא דמגילה (דף ל): דצריצעא צמחא דיומא צעי רחמי, דהיינו ממנחה ואילך, ואכרע על צרכי ואפרוש כפי אל ה' אלוקים." הלכך חמירו למצעי רחמי צעידנא דפרסי ידיהו, דעת רבון הוא, וענו לצבורא אמן, כדמשמע צפ' "הרואה" (ברכות נה): האי מאן דחזי חלמא ולא ידע מאי חזי - ליקו קמי כהני צעידנא דפרסי ידיהו, ולימא: רבון העולמים, חלום חלמתי וכו'.

מה שהבטחנתנו. פסקים על ידנו, פדקתיב: "ואני אצרכס" (צמדבר ו). לבוה קשרי אצבעותיהם. שפוטטין אצבעותיהם פשטמזכרין, ואלתמר שגמרו סוגרין אגרוף שלשה פשאר צני אדם. קשרי אצבע הם החליות שפוטטין ופוטטין צהם. אין הקורא. שלים צבור שקורא "פניהם" תורה אור שפוטטין פניהם לצרכ. אמן. של צרכת

מה שהבטחנתנו. השקיפה ממעון קדשך מן השמים וגו'. אמר רב חסדא: "אין הפהנים רשאים לבוא קשרי אצבעותיהן עד שיהיו פניהם מן הצבור. א"ר זירא א"ר חסדא: באין הקורא רשאי לקרות "פניהם" עד שיכלה אמן מפי הצבור, ואין הפהנים רשאים להתחיל בברכה עד שיכלה דיבור מפי הקורא, ואין הצבור רשאים לענות אמן עד שתכלה ברכה מפי הפהנים, ואין הפהנים רשאים להתחיל בברכה אחרת עד שיכלה אמן מפי הצבור. ואמר רבי זירא אמר רב חסדא: אין הפהנים רשאים להתחיל מן הצבור עד שיתחיל שריח צבור ב"שים שרומ", ואין רשאים לעקור רגליהם וליצוד עד שיגמור שריח צבור "שים שרומ". וא"ר זירא אמר רב חסדא: אין הצבור רשאים לענות אמן עד שתכלה ברכה מפי הקורא, ואין הקורא רשאי לקרות בתורה עד שיכלה אמן מפי הצבור, ואין המתרגם רשאי להתחיל בתרגום עד שיכלה פסוק מפי הקורא, ואין הקורא רשאי להתחיל בפסוק אחר עד שיכלה תרגום מפי המתרגם. אמר רבי תנחום א"ר יהושע בן לוי: המפטיר בגביא צריך שיקרא בתורה תחילה, ואמר רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי: אין המפטיר רשאי להתחיל בתורה עד שיגמור ס"ת. ואמר רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי: אין המפטיר רשאי לקרות בתורה עד שיגמור ס"ת. ואמר רבי יהושע בן לוי: אין המפטיר רשאי לקרות בתורה עד שיגמור ס"ת. ואמר רבי יהושע בן לוי: אין המפטיר רשאי לקרות בתורה עד שיגמור ס"ת.

גליון הש"ס
גמ' מפני כבוד צבור.
מגילה דף כד ע"ב יומא ע
ע"א גיעין דף ס ע"ב:

מה שהבטחנתנו. פסקים על ידנו, פדקתיב: "ואני אצרכס" (צמדבר ו). לבוה קשרי אצבעותיהם. שפוטטין אצבעותיהם פשטמזכרין, ואלתמר שגמרו סוגרין אגרוף שלשה פשאר צני אדם. קשרי אצבע הם החליות שפוטטין ופוטטין צהם. אין הקורא. שלים צבור שקורא "פניהם" תורה אור שפוטטין פניהם לצרכ. אמן. של צרכת

מה שהבטחנתנו. פסקים על ידנו, פדקתיב: "ואני אצרכס" (צמדבר ו). לבוה קשרי אצבעותיהם. שפוטטין אצבעותיהם פשטמזכרין, ואלתמר שגמרו סוגרין אגרוף שלשה פשאר צני אדם. קשרי אצבע הם החליות שפוטטין ופוטטין צהם. אין הקורא. שלים צבור שקורא "פניהם" תורה אור שפוטטין פניהם לצרכ. אמן. של צרכת

גליון הש"ס
גמ' מפני כבוד צבור.
מגילה דף כד ע"ב יומא ע
ע"א גיעין דף ס ע"ב: